

Høringsinnspill til Rundskriv om de rettslige rammene for samarbeid mellom helse- og omsorgstjenesten og frivilligheten

Norges Frivilligsentraler (NFS) takker for muligheten til å komme med innspill til rundskrivet om de rettslige rammene for samarbeid med frivillige i helse- og omsorgstjenestene. NFS er interesseorganisasjon og ressurscenter for frivilligsentralene i Norge, som utgjør mangfoldige møteplasser bygget på frivillighetens premisser og lokale behov. Våre frivilligsentraler arbeider i tett samhandling med frivillige, lag og foreninger, næringsliv og kommuner over hele landet.

Gjennom vårt arbeid støtter vi frivilligsentralenes innsats for å skape gode, inkluderende lokalsamfunn. Frivilligsentralene spiller en særegen rolle som bindeledd mellom kommunen og frivillig sektor, og stimulerer til frivillig innsats som fremmer sosial inkludering og lokal trivsel. Vår intensjon med dette innspillet er å bidra til at anbefalingene i rundskrivet gir et godt grunnlag for samhandling mellom helse- og omsorgstjenestene og frivilligheten, slik at frivilligheten kan fortsette å være en verdifull ressurs for lokalsamfunnene. Dette krever klare rammer, samt støtte til opplæring og organisering, slik at samarbeidet mellom helse- og omsorgstjenestene og frivilligheten kan bli vellykket og bærekraftig.

Overordnet tilbakemelding

Norges Frivilligsentraler er generelt positive til rundskrivet og ser det som et viktig skritt for å styrke samarbeidet mellom helse- og omsorgstjenestene og frivilligheten. Imidlertid er det behov for en tydeligere presisering av enkelte formuleringer og begreper for å unngå misforståelser og sikre en effektiv samhandling. Uklare begreper kan potensielt gjøre det mer krevende for frivilligheten å samhandle med kommunene. Strenge rettslige rammer kan føre til at offentlige ansatte finner det utfordrende å samarbeide med frivillige organisasjoner, både innen helse- og omsorgssektoren og i tilknytning til kultur- og trivselsfremmende aktiviteter. For å sikre at anbefalingene i rundskrivet blir implementert på en god måte, bør kommunene prioritere kompetanse om samarbeid med frivilligheten, samt utvikle klare rutiner for oppfølging. Dette vil bidra til å redusere misforståelser og lette samarbeidet. I tillegg vil forenklede prosesser kunne minke barrierene for frivillighetens innsats, noe som vil styrke samarbeidet og bidra til bedre tjenester og tjenesteutvikling.

Om rundskrivet

- **Tydeliggjøring av begreper:** Det er viktig å klargjøre hva som menes med at frivillige skal være et "supplement" til helse- og omsorgstjenestene. Spørsmål som bør besvares inkluderer: Hva slags oppgaver anses som et supplement? Hvilke tjenester faller klart innenfor kommunens ansvar? Det bør også klargjøres når det er aktuelt å samarbeide med frivillige organisasjoner og når det kan være hensiktsmessig å bruke enkeltstående frivillige. Denne tydeliggjøringen vil gi både helsepersonell og frivillige et klarere bilde av grensene for samarbeidet, og redusere risikoen for at frivillige tar på seg oppgaver de ikke skal håndtere.
-

Rettslige rammer for samarbeidet

Frivillige tilbud skal ligge utenfor det lovfestede sørge-for-ansvaret

- **Gråsoner og eksempelbruk:** Det finnes flere gråsoner når det gjelder hva som kan regnes som frivillig bistand og hva som faller under kommunens ansvar. Det vil være nyttig om rundskrivet inkluderer konkrete eksempler på hva frivillige kan gjøre som et supplement til helse- og omsorgstjenester, og hva som klart faller innenfor det kommunale ansvaret. Dette vil redusere forvirringen rundt gråsoner og gjøre det lettere for kommuner å samarbeide med frivillige.
- **Kommunens ansvar for samarbeid:** Frivilligsentralene mener at kommunen har et ansvar for å legge til rette for og samarbeide med frivilligheten om tilbud til pasienter og brukere. Dette ansvaret kan innebære både koordinering og støtte, noe som bør tydeliggjøres i rundskrivet. Vi anbefaler at rundskrivet presiserer at kommunen også kan ha ansvar for å **samhandle med frivilligheten** i utviklingen av tilbud.

Forsvarlighet og pasientsikkerhet

- **Skjønnsmessige vurderinger fra helsepersonell:** Rundskrivet legger stor vekt på at helsepersonell skal gjøre skjønnsmessige vurderinger av hvilke oppgaver frivillige kan utføre. For å sikre forsvarlighet i disse vurderingene, bør det stilles krav til **opplæring og kompetanse** blant helsepersonell som tar slike beslutninger. Dette vil sikre at vurderingene er basert på felles standarder for trygghet og kvalitet, noe som vil styrke samarbeidet med frivilligheten.
- **Eksempler på samarbeid:**
 - **Våketjenester:** Rundskrivet viser til at pasienter har rett til nødvendig tilsyn, som ikke kan erstattes av frivillige. Vi mener det bør åpnes for at **frivillige organisasjoner med opplærte frivillige** kan samarbeide med institusjoner om tjenester som våketjenester, uten at dette går på bekostning av helsepersonellens overordnede ansvar for tilsyn og oppfølging

- **Turvenn/følgesvenn ordninger:** Rundskrivet stiller krav om at ansatte skal være til stede under aktiviteter der målgruppen er personer med eks kognitiv svikt. Vi stiller spørsmål ved om det **bør vurderes på nytt**, da det kan begrense muligheten for å gjennomføre visse frivillige ledede aktiviteter, som turvenn/følgesvenn ordninger. Gode rutiner, opplæring og klare kontaktpersoner kan sikre at frivillige kan gjennomføre aktiviteter på en trygg måte uten at ansatte nødvendigvis må være fysisk til stede.
- **Aktivitet i fellesarealer:** Rundskrivet antyder at frivilligledede aktiviteter bør finne sted utenfor fellesarealer for å ivareta helsepersonellens taushetsplikt og pasientenes mulighet til å reservere seg. Vi ser imidlertid at dette kan skape praktiske utfordringer i mange institusjoner der alternative lokaler ikke finnes. Vi foreslår at rundskrivet understreker viktigheten av fortsatt samarbeid om aktiviteter, selv i fellesarealer, der dette er eneste praktiske løsning.

Taushetsplikt

- **Tydligere retningslinjer for sensitive opplysninger:** Det er viktig at rundskrivet tydeliggjør hvordan helsepersonell kan ivareta taushetsplikten i samarbeid med frivillige. Videre bør det gis veiledning om hvordan opplæring i taushetsplikt for frivillige skal gjennomføres, og hvordan taushetsavtaler bør håndteres. Dette vil sikre at frivillige har tilstrekkelig informasjon om sitt ansvar, og bidra til å opprettholde tilliten til samarbeidet.

Virksomheten bør utarbeide rutiner for samarbeid med frivillige

- **Mulig komplisering av samarbeid:** Det er en risiko for at rundskrivet kan gjøre samarbeidet mellom kommuner og frivilligheten mer krevende, spesielt dersom kravene til opplæring, rutiner og forsvarlighet blir for omfattende. Selv om vi er enige i viktigheten av forsvarlighet og gode samarbeidsrutiner, må det sikres at regelverket ikke medfører unødvendig byråkrati som kan hemme frivillig innsats. Vi anbefaler at rundskrivet inkluderer forslag til forenklede prosesser for samarbeid som ivaretar forsvarlighet uten å skape unødvendige barrierer for frivilligheten og at kommunen prioriterer kompetanse på området.

Rekruttering og opplæring av frivillige

- **Konkrete eksempler og ressurser:** For å sikre at frivillige får riktig opplæring og støtte, kan rundskrivet inkludere henvisninger til ressurser, veiledere eller gode eksempler på rekruttering- og opplæringsprosesser som kan tilpasses ulike typer

frivillige oppgaver. Dette vil gjøre det lettere for kommuner og frivillige organisasjoner å følge rundskrivets intensjoner i praksis.

- **Kostnadsdekning for frivillige organisasjoner:** Rundskrivet bør inkludere en tydelig anbefaling om at frivillige organisasjoner får dekket sine kostnader knyttet til samarbeid med det offentlige. Dette kan inkludere opplæring, kursmateriell, ekstern veiledning og transport.

Forslag til forbedringer av samarbeidet

- **Eksemplifisering av roller og oppgaver:** Som nevnt tidligere, er det viktig å gi konkrete eksempler på hvordan frivillige og kommunale aktører kan samarbeide. Dette vil bidra til å fjerne tvil rundt roller og ansvar, og gjøre det lettere å implementere gode samarbeidsmodeller. Henvisninger til veiledere som kan konkretisere dette ytterligere vil være svært nyttige for å sikre at både frivillige og helsepersonell er klar over sine roller og oppgaver.
- **Helsemessige begrunnelser for samarbeid:** Rundskrivet bør anerkjenne de helsemessige gevinstene ved samarbeid med frivillige organisasjoner. Dette kan bidra til bedre trivsel og helse for pasienter, samtidig som det offentlige fortsatt beholder det overordnede ansvaret for helsetjenestene. Å synliggjøre disse fordelene kan styrke viljen til samarbeid mellom offentlig sektor og frivilligheten.

Innspillene er ment for å styrke tydeligheten og sikre at rundskrivet legger til rette for et godt samarbeid mellom frivilligheten og helse- og omsorgstjenestene. Tydelige rammer, eksempler og veiledning vil bidra til at frivilligheten kan opprettholde sin rolle som et verdifullt supplement uten å bli overbelastet eller misbrukt. Samtidig vil det sikre at helsepersonell kan dra nytte av frivillig innsats uten at det går utover deres ansvar for pasientenes sikkerhet og velferd.

Med vennlig hilsen,
Norges Frivilligsentraler

Gijs Mans - Generalsekretær

Michelle Grude Heggen - Rådgiver